

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt: XXXII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt: XXXII

Bu dergide yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Osmanlı Yönetimi Döneminde Tunus ve Cezâyir'in Eğitim ve Kültür Tarihine Genel Bir Bakış</i>	1
Hamadi SAMMOUD, <i>Kuzey Afrika'da Şarklı Bir Müfessir: Yahya ibn Sellâm (742-815) Çev. Prof. Salih AKDEMİR</i>	23
Jean - Marie COTTERET, <i>Siyasi İletişim, Çev. Prof. Dr. Hayrani ALTIŞTAŞ</i>	37
<i>Dâvûd-ı Kayserî, Şerhu Kasideti'l-Mimiyye Li Dâvûdi'l Neşir ve Önsöz</i> Doç. Dr. Mehmet BAYRAKTAR	53
Doç. Dr. Hasan ONAT <i>Şii İmâmet Nazariyesi</i>	89
Doç. Dr. Mücteba UĞUR <i>Cerh ve Ta'dil İlmi Yönünden Sahihu'l Buhâri Ravileri</i>	111
Doç. Dr. Münir ATALAR <i>Harameyn'e Denizden Surre Gönderilmesi</i>	121
Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKKUŞ <i>Dini Edebiyatımızda Regâübiyye ve Salâhi'nin Matla'u'l-Fecr'i</i>	129
Yrd. Doç. Dr. Halis ALBAYRAK <i>Mübhemâtu'l-Kur'ân İlmi ve Kur'ân Tefsirindeki Yeri</i>	155
Dr. Kâmil ÇAKIN <i>Buhari'nin Mürcie ile İman Konusunda Tartışması</i>	183
Prof. Dr. Talat KOÇYİĞİT I. <i>Goldziher'in Hadisle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlili ve Tenkidi, Arapça'ya Çev. Ar. Gör. Ahmet Nedim SERİNSU</i>	199
Prof. Dr. Salih AKDEMİR <i>Kitap Tanıtımı</i>	217
Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU <i>Müslümanların Hıristiyanlığa Bakış Açıkları</i>	221
<i>Fakültemiz Öğretim Üyelerinin Gezi ve Seminer intibaları:</i>	
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Roma'da İlahiyat Eğitiminde İşbirliği Semineri</i>	233

EDEBİYATIMIZDA REGÂİBİYYE VE SALÂHÎ'NİN MATLA'U'L-FECR'İ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKKUŞ

Türklerin İslam'ı kabul etmelerinden sonra meydana getirmiş oldukları edebî eserler arasında en önemli yeri dinî mahiyet arzeden türler almaktadır. Bunlar içinde Hz. Peygamber'in hayatındaki önemli olayları anlatmak maksadıyla yazılmış olanları ilk sırada sayabiliriz. Dinî edebiyatımızın bu konudaki manzum türleri arasında bilhassa mevlid, mi'râciyye, hilye, na't ve esmâü'n-nebî başta gelmektedir. Bunlardan her biri üzerinde birçok çalışma ortaya konmuştur¹.

Hz. Peygamberle ilgili edebî türlerden biri de Regâibiyye'dir. Edebiyat tarihi kaynaklarımızdan bir kısmında bu konuya temas edilmiş olmakla beraber Regâibiyye'nin mahiyeti, edebiyatımızdaki yeri ve önemi, bu konunun tek misali durumundaki Salâhî'nin *Matla'u'l-Fecr*'inin metni ve nüshaları hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Biz bu yazımızda Regâib kelimesi ve Regâib Gecesi ile ilgili bilgi verdikten sonra, Salâhî'nin adı geçen eseri üzerinde durup, eserin mukayeseli metnini vereceğiz.

1 Dini edebiyatımızın türleri hakkında en geniş çalışmayı yapan Ağâh Sırrı Levend'dir. O, bu konuda müstakil bir eser yazmış ve basılması için Diyânet İşleri Başkanlığı'na teslim etmiştir. (Bkz. Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK. Yayınları, Ank. 1973, c.I, s. 121'in dipnotu). Ancak ne yazık ki eser bugüne kadar basılmamıştır. Bu hususta aynı müellifin, "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *TDAY. Belleten*, Ank. 1971, s. 35-80; "İslâmî Edebiyatın Esasları ve Kaynakları", *TDAY.*, Ank. 1972, gibi çalışmaları da vardır. Ayrıca bkz: Amil Çelebioğlu, (Prof. Dr.), "Türk Edebiyatında Manzum Dini Eserler", Şükrü Elçin Armağanı, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Ank. 1983, s. 153-166.

Bunların yanında dinî edebiyatımızın türlerinden her biri hakkında da müstakil çalışmalar yapılmıştır. Süleyman Çelebi Mevlidi üzerinde yapılan çeşitli neşirler yanında, Prof. Dr. Hasibe Mazoğlu'nun, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan şairler", *Türkojji Dergisi*, AÜDTCE. Ank. 1974, c. VI, Sayı, s. 31-62; Dr. Metin Akar'ın *Türk Edebiyatında Manzum Mi'rac-nâmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ank. 1985; Dr. Messad Süveylim eş-Şâman, *Türk Edebiyatında Sıyerler*, (Basılmamış doktora tezi), AÜİF., Ank. 1982, gibi çalışmalar bunlardan sadece birkaçıdır.

Regâib, (رغبة) ragîbe kelimesinin çoğulu olup, sözlük anlamı olarak, “çok rağbet edilen şeyler” demektir. Regâibiyye ise, Regâib Gecesi münasebetiyle yazılmış olan manzum eserler hakkında edebiyatımızda kullanılan bir tabirdir. Tanınmış lugatlarımızda Regâib hususunda verilen bilgilerden bazıları şöyledir:

“Leyle-i Regâib bundandır ki, atâyâ-yı cezile ve mevâhib-i celile gecesidir. Mâder-i nebevî aleyhi’s-selâm olan Âmine cenâbları, pederi vâlâ-güher-i nebevî olan Abdullah ile ol gece zıfâ ve rahm-ı mûmâ’ileyhâ, sadef-i dürre-i nebâlet ittisaf olmuştur ki, evvel şeb-i Cum’a-yı Receb-i şeriftir”².

“Leyle-i Regâib, Fahr-ı kâinat (s.a.s.) efendimiz hazretlerinin rahm-ı mâdere düşdükleri leyle-i mübârekeye müsadif gece ki, Receb’in ilk Cuma gecesidir”³.

Regâib gecesinde olduğu rivayet edilen bu olayın doğruluğu kaynaklarca doğrulanmamaktadır. Nitekim Mehmed Zihni Efendi bu konuya şöyle açıklık getirmektedir:

“O gecenin leyle-i Regâib olması hakkında evfâh-ı avâmda dâir ve sâir olan söz ki, Seyyidü’l-kâinat aleyhi ezkâ’s-salâvât efendimiz hazretlerinin, sulb-i pederden, rahm-i pâk-i mâdere nüzûl buyurmuş olmalarıdır ki, aklen ve naklen bî-asıldır”⁴.

“Rasûl-i Ekrem’in rahm-ı mâdere bu gece intikâli suretiyle Leyle-i Regâib itlâkı hakkında ne bir sahih hadis, ne de seleften nakledilmiş bir haber yoktur. Yalnız füyûzât-ı ilâhiyyenin bol bol tecellî etiği, yapılan dua ve ibadetlerin kabul edildiği bir gece olarak tes’id edilmiştir”⁵.

Dini kültürümüzde özel bir yeri olan üç aylar hakkında müstakil bir eser yazan Abdülkadir-i Geylanî, Receb ayı ve Regâib gecesinin faziletinden bahs etmekle birlikte, Hz. Peygamber’le alakalı olarak rivayet edilen hususa dair bilgi vermemektedir⁶. Regâib gecesinde Hz. Peygamber’in ana rahmine düşmesi kabul edildiği takdirde, doğum ayı olan Rebîuevvel’e kadar sekiz aylık bir süre kalmaktadır ki, bu süre normal bir doğum için yeterli değildir. İşte bu hususu gözönünde bulunduran

2 *Tercümeü’l-Kamus*, Matbaa-yı Bahriyye, İst. 1304, c. I, s. 271.

3 Şemseddin Samî, *Kamus-ı Türki*, İkdâm Matbaası, Dersaadet 1317, c. I, s. 667.

4 Mehmed Zihni, *Ni’met-i İslâm*, el-Mektebetü’l-İslâmiyye, Diyarbakır 1393, c. I, s. 390.

5 Prof. Kâmil Miras, “Leyle-i Regâib”, *Sebilürreşad*, İst. 1949, c. II, Sayı 41, s. 241.

6 Bkz. Abdülkadir-i Geylanî, *Üç Aylar ve Faziletleri*, (Haz. Mustafa Güner), Nur Yayınları, Ank. (tarihsiz).

bazı müellifler, cahiliyye araplarının yaptıkları bir uygulamayı dikkate alarak meseleyi bir başka açıdan izah etmeye çalışmaktadırlar:

“Cahiliyyet arapları, o sene nesî usulüyle eşhuru burumdan sayılan Receb ayının hürmetini Cemâziyelâhir’e nakletmişlerdi de, Cemâziyelâhir, Receb ittihaz edilmişti. Bilâhare İslam devrinde eşhuru hurum yerlerini bulmuş ve Receb ayı da kendi mevkiini almış ise de, zıfâf tarihi Receb olarak anılıp kalmıştır. Bu sebeble de müddet-i hamlin eksikliği vahimesi ortaya çıkmıştır”⁷.

Yukarıda kısaca ifade edildiği gibi, hakkında kesin bir emir ve kaynak bulunmadığı halde, Regâib Gecesi kutlamaları ülkemizin de dahil olduğu bazı müslüman beldelerde asırlardan beri sürüp gelmektedir. Bu kutlamaların ilk defa ne zaman ve nasıl başladığı hakkında İsmet Parmaksızoğlu şu bilgiyi vermektedir:

“Sünnî müslümanlar arasında bu gecenin kandil sayılması 480 Hicrî/(1087-1088) tarihinde, önce Bağdad’ta başlamıştır. Şiilerin Eyyâm-ı Aşûre, İydü’z-Zehrâ, Vilâdet-i eimme v.b. ünlü mehrecanlardaki taşkınlıklara karşılık olmak üzere sünnî ulema da ihyâ-yı leyâlî ihdasına tevessül etmişlerdir”⁸.

“... şunu da ilave edelim ki, hicretin 12. asrında tekkelerde Regâib ve Mirac geceleri için pek mükellef ihtifaller tertib edilmiştir ve her iki gece için manzumeler yazılmıştır. Miraciyye manzumesi Galata Mevlevihanesi meşayihından meşhur Nâyi Osman Dede tarafından nazm edilip bestelenmiştir. Türk Musikisi ve edebiyatı cihetiyle de hususi kıymeti hâiz olan bu manzume basılmıştır. Regaibiyye manzumesi de Osman Dede’nin muasırlarından ve Uşşâkî Tarikatı şeyhlerinden Abdullah Salahî Efendi’nindir.”⁹

Menşei ne olursa olsun, kültür tarihimiz içinde yer almış çeşitli merasimlerle kutlanmış bulunan Regâib gecesinde okunmak üzere yazılmış bulunan Regâibiyye hakkında bilgi edinmemiz, dinî edebiyatımız bakımından önem arz etmektedir.

7 Prof. Kamil Miras, A.g.e., s. 242. Konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yayınları, İst. 1983, c. II, s. 363-365.

Cahiliye dönemindeki bu uygulamalar için de bkz. Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dili Kur’an Dili*, Eser Neşriyat, İst. (tarihsiz), c. IV, s. 2528-2541.

8 İsmet Parmaksızoğlu, *Türk Ansiklopedisi*, “Regaibiyye” maddesi, Ank. 1978, c. XXVII, s. 259.

9 Prof. Kâmil Miras, A.g.e., s. 242.

Matla'u'l-Fecr'in Müellifi ve Yazılma Sebebi.

Matlau'l-Fecr'in müellifi Abdullah Salâhaddih-i Uşşâkî, 18. asrın mutasavvıf şairlerindendir. Salâhî mahlaş Şairimiz 1117/1705 tarihinde – bugün Yunanistan sınırları içinde kalan kesriye/(Kastorya)'da doğmuş ve 1197/1782'de İstanbul'da vefat ederek Fatih'teki Tâbir Ağa Tekkesi haziresinde defn edilmiştir.

Salâhî, yirmi yaşlarında iken geldiği İstanbul'da tahsilini tamamladıktan sonra devlet hizmetine girmiş; başta Hekimoğlu Ali Paşa olmak üzere birçok mühim şahsiyetin yanında görev yapmıştır. Daha sonra tasavvufa meyl eden Salâhî'nin telif, tercüme ve şerh olmak üzere manzum, mensur yüze yakın eseri bulunmaktadır¹⁰.

Salâhî'nin eserleri arasında dinî edebiyatımızın ürünlerinden mevlid mi'râciyye, hilye ve na't gibi türlere dair müstakil eserleri yanında bir de edebiyatımızda türünün tek örneği durumundaki Regâibiyye'si vardır.

Bu Regâibiyye'nin yazılma sebebi, bir eserde şöyle ifade edilmektedir:

“Hazret-i Salâhî ve Galata Mevlevîhanesi şeyhi meşhur Osman Dede ve Üsküdar'da Mustafa Haşim Baba hazeratı bir gün Hz. Nasuhî Asitânesi'nde şeyh Alâeddin Efendi nezdinde hem-sohbet iken: Bir mi'râciyye yazılsa da, o da manzume-i mevlid-i saâdet gibi okunsa, diye izhâr-ı temenniyât olunmuş ve bu ise bi'l-ittifak Osman Dede hazretlerinden rica edilmiş, o da bi'l-kabul bir hafta sonra elyevm okunagelen meşhur Mi'râciyye'yi bestesiyle ma'an ikmâl ederek hey'et huzûrunda okunmuş ve fevkalâde istihsan olunmuştur.

Ba'dehû bir de regâibiyye yazılsa temennisine karşı bu hizmet de bi'l-ittifak Hazret-i Salâhî'ye tevcih edilmiş ve Hazret-i Salâhî de Regâibiyye'yi yazmış ve okutmuştur”¹¹.

Regâibiyye'yi niçin kaleme aldığını müellifi Salâhî de şöyle açıklamaktadır:

Hâme-i ibret-nümâ virmek diler
Leyle-i Cum'a Regâib'dür haber

10 Salâhî'nin hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz.: Dr. Mehmet Akkuş, *Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri*, A.Ü. İlahiyat Fakültesi, Ank. 1985. (Basılmamış doktora tezi).

11 Osman-zâde Hüseyin, Vassâf, *Sefîne-i Ecliyâ-yı Ebrâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Başlıklar Bölümü No: 2308, c. IV, s. 263.

Ya'ni olmuş ba'z-ı aqvâl-i kibâr
Rütbe-i tahkîkla şöhret-şi'âr

Kim o şebde dürr-i beyzâ-yı Rasûl
Raḥm-i pâk-i mâdere itmiş nüzûl

Hikmet ile bu leâli-i r'zâm
Bulmamış bu âne dek silk-i nizâm

Gâliba te'ḥîr ile ol Kird-gâr
İtmek istemiş fakîri hisse-dâr

Gerçi nazm itmek benüm ḥaddüm degil
Lîk anuñ feyzin nişâr eyler bu dil

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Salâhî, kendi dönemine kadar manzum bir Regâibiyye'nin bulunmadığını dikkate alarak ilk defa bu konuda bir eser ortaya koymuştur. O zamana kadar Regâibiyye konusunda manzum bir eser meydana getirilmemiş olmasını da kendisi için bir lutuf saymakta ve onun feyziyle bu nimete erdiğini dile getirmektedir.

Matla'ul-Fecr'in Yazıldığı Tarih ve Bestekârı:

Salâhî bu eserini Türkçe olarak yazmış daha sonra da aynı metni bazı ilavelerle Arapça ve Farsça'ya tercüme etmiştir. 211 beyitten ibaret olan Türkçe Regâibiyye /*Matla'u'l-Fecr*'in yazıldığı tarih belli değildir.

Salâhî'nin Regâibiyye'yi, Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciyye'sinden sonra yazdığı bilinmekteyse de, bu eserin telif tarihi de belli olmadığından, bundan kesin sonuç çıkarmak mümkün olamamaktadır. Ancak Salâhî, yukarıda isimleri geçen Mustafa Haşim Baba ve Şeyh Alâeddin Efendi'nin bulunduğu mecliste böyle bir eser yazmayı kararlaştırdığına, Alâeddin Efendi'nin 1165 /1751, Mustafa Hâşim Baba'nın 1166 /1752'de, diğer taraftan Nâyî Osman Dede'nin ise 1142 /1729'da vefat ettikleri gözönünde bulundurulur ve ayrıca M. nüshasının istinsah tarihinin 1169 /1755 olması dikkate alınırsa eserin 1729-1755 tarihleri arasında yazılmış olabileceği düşünülebilir.

Regâibiyye'nin bestekârı hakkında da kesin bir işâret bulunmakla birlikte, D. nüshasının sonundaki şu beyitte La'lizâde isimli bir bestekardan söz edilmektedir:

Tuhfe-i zeyn-i maḳâm iden edib
La'li-zâde ola maḳbûl-ı Ḥabîb

Öte yandan Regâibiyye'nin daha sonra kaleme alınan Arapça ve Farsça'sında ise Şeyh İbrahim adlı bir zattan bahsedilmektedir ki bu Salâhî'den böyle bir eser yazmayı talep eden kişidir. Nitekim Arapça,

قلت للتاريخ رمزا موجزا
قد وفي حل رغائب كذا

ve Farsça,

شد معما كونه تاريخش تمام
پس شده حل رغائب ای همام

beyitlerinden bu durum açıkça anlaşılmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, Türk din musikisi bestekârları arasında gösterilen Na'li-zâde İbrahim Efendi (ö. 1766)'nin¹² *Matla'u'l-Fecr*'in bestekârı olabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür. Adı geçen nüshadaki La'li-zâde ismi ise, müstensih hatasından dolayı sehven yazılmış olmalıdır.

Eserin notasyonu hakkında da bilgimiz olmamakla beraber, D. nüshasında beyitlerin kenarındaki makâm isimleri bu hususta bir fikir vermektedir. Meselâ, ilk altı beytin kenarındaki makam isimleri sırasıyla şöyledir: Uşşâk, Uşşâk, Beyâtî, Acem, Arazbâr, Tâhir ve Uşşâk.

Matla'u'l-Fecr'in Muhtevası:

Salâhî'nin bu eseri 18. asırda yazılmış dinî mesnevîler arasına dahil edilmelidir. Eserde mesnevîlerde takip edilen genel esaslara uyulmuştur¹³.

Bu mesnevinin vezni de diğer uzun mesnevîlerde olduğu gibi kısa vezinle *Mefâ'ilün*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ûlün* şeklinde yazılmıştır. Mesnevîlerde görülen Giriş, Konunun İşlendiği ve Bitiş gibi bölümler Regâibiyye'de de vardır. Ancak Giriş'te olması gereken na't ve münacaat hâtimeden önce yer almıştır.

211 beyitten ibaret olan *Matla'u'l-Fecr* 'in ilk altı beyti Tevhid'dir. Bunu takip eden kısımda eserin yazılma sebebi ve Regâib hakkında

¹² Bkz. Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, İst. 1969, c. I, s. 292.

¹³ Mesnevîlerin tarihi gelişimi, şekil özellikleri ve edebiyatımızdaki başca mesnevîler hakkında bilgi için bkz.: Doç. Dr. İsmail Ünver, "Mesnevi", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II* (Divan Şiiri), C. III, Sayı 415, 416, 417, Temmuz, Ağustos, Eylül 1987, s. 430-563.)

kısa bilginin yer aldığı Mukaddime (7-17) gelmektedir. *Agâz-ı Kelâm* (18-54)'da âlemlerin ve Hz. Peygamber'in ruhunun yaratılması, peygamberlerin tebliğle görevlendirilmeleri ve bu husustaki mücadeleleri anlatılmaktadır. *Bahr-ı Sâni*'de (55-119), Hz. Peygamber'in doğumu peygamberlikle görevlendirilmesi, mucizeleri kısaca anlatılır. *Bahr-i Sâlis*'de (120-156)'de mirac olayı detaya inilmeden ve miractaki motifler üzerinde fazlaca durulmadan gayet öz bir şekilde hikâye edilmiş; *Avdet-i Mi'rac*'da (156-173) da, Hz. Peygamber'in Mi'rac'da Cenab-ı Hak'la mülâkatının mahiyeti ve bunların sahâbeye anlatılması üzerinde durulmaktadır.

Eserin kalan kısmında ise yirmiiç beyitlik bir na't (174-196) ile, yedi beyitlik Münacaat (197-203) bulunmaktadır. Eser sekiz beyitlik Hatime ve Tesmiye ile son bulmaktadır.

Salâhî bu son kısımda eseri uşşâka hediye olarak yazdığını ve kendilerinden dua beklediğini ifade ederek sözlerine şöyle son vermektedir:

Eyledüm uşşâka anı yâdigâr
Ola kim neşr eyleye Perverd-gâr

Bu idi dilden Şalâhî sâniha
Bana ihvân okıya bir Fâtiha

Dil ve Üslup Özellikleri:

Şairlerin birbirlerinden dil ve üslup yönünden etkilenmeleri ve bunu eserlerine yansıtmaları doğaldır. Dinî edebiyatımızda önemli bir yeri olan Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ini Ahmedî'nin İskender-nâme'sindendeki Mevlid bölümünden etkilenerek yazdığı üzerinde durulmaktadır¹⁴. Aynı şekilde Salâhî' de Regâibiyye'yi yazarken Süleyman Çelebi'den etkilenmiştir. Ayrıca eserini yazma fikrini Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciyye'sinden aldığı halde Salâhî'de lirizm ondan daha çoktur. Sanat ve vezin yönünden Osman Dede'den daha başarılı ve üslup bakımından da oldukça sadedir. Ara sıra rediflere rastlanmaktaysa da kafiyeler tamdır. Bununla birlikte az da olsa imale ve zihaf vardır.

Salâhî'nin Regâibiyye'sinde Süleyman Çelebi'nin tesiri bilhassa mi'racla ilgili kısımda görülmektedir. Regâibiyye ile ilgili kısımda ise başka bir şairden etkilenmiş olabileceğini zannetmiyoruz. Çünkü tesbitlerimize göre *Matla'u'l-Fer*'in bu konuda yazılmış ilk eser olduğunu

¹⁴ İsmail Ünver, Ahmedî'nin İskender-nâmesindeki Mevlid Bölümü", TDAY Belleten, Ank. 1978, s. 367.

daha önce söylemiştik. Şimdi Süleyman Çelebi Mevlid'i ile Salâhî'nin Regâibiyye'si arasında benzerlik bulunan beyitlere biz göz atalım:

Süleyman Çelebi:

Bî-hurûf u lafz u savt Pâdişah
Mustafa'ya söyledi bî-iştibah
Didi ki matlûb u maksûdun benim
Sevdiğin cân ile ma'bûdun benim
Gice gündüz turmayup istediğin
N'ola kim görsem cemâlin didüğün

Salâhî:

Bî-hurûf u lafz u şavt oldu hitâb
Ey Hâbib'üm, aşk ile oldm yebâb
Söyle benden şimdi dil-hâhuñ nedür
Gice gündüz bâ'is-i âhuñ nedür

Süleyman Çelebi:

Ne murâdun var ise idem revâ
Eyleyem bir derde bin dürlü devâ
Yâ ilâhî hazretünden hâcetüm
Bu durur kim olan makbûl ümmetüm

Salâhî:

Istegün her neyse hâsıldur tamam
Cümle maksûduñ ile ol şâd-gâm
Lîk senden var niyâzum ey Rahîm
Yağmaya ümmetlerüm nâr-ı Cahîm

Süleyman Çelebi:

Hem didi yâ Muhammed sen beni
Bilürem görmeye toymazsın beni
Avdet idüp da'vet it kullarımı
Tâ gelüben göreler didârumı!⁵

⁵ Süleyman Çelebi Mevlidindeki bu metinler, Faruk Kadri Timurta'sın, *Süleyman Çelebi Mevlid*, MEB Yayınları, İst. 1970 adlı kitaptan alınmıştır.

Salâhî:

Didi âhir ey Habîbüm sen belî
 Bilürem didâra doymazsın velî
 Ümmetün var da'vet eyle zâtuma
 İreler elîf-ı bî-gâyâtuma

Matla'u'l-Fecr'in Nüshaları:

Salâhî'nin bir çok eseri gibi *Matlau'l-Fecr*'i de basılmamıştır. Biz bu eserin teşbit edebildiğimiz yazma nüshalarını kısaca tanıtmak istiyoruz:

D. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Muzaffer Ozak Bölümü No. II/7'deki nüsha.

Salâhî'nin eserlerinden bazılarını içine alan mecmuanın vr. 190a-193a arasındadır. Mecmua Akşehirli Seyyid Hafız Mehmed tarafından 1276/1859'da istinsah edilmiştir. Nesihle yazılmış olan bu nüshanın yazısı gayet güzel ve okunaklı olmakla beraber, imlâ bakımından çok yanlış ve eserin bir çok beyitleri eksik istinsah edilmiştir. Diğer iki nüshaya göre 97 beyit eksiktir.

Ü. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. No. 1723'de kayıtlı mecmuanın vr. 92b-99a arasındadır. 21,5 x 16,5 (14,5x7,5) ebadında, 11 satır halinde nesihle yazılmıştır.

M. İstanbul Millet Kütüphanesi, Manzum No. 1395.

20x13,5 (13,5x7,5) ebadında harekesiz nesihle ve 13 satır halinde yazılmıştır. Tamamı on varaktır. Derviş İbrahim b. Halil tarafından 1169/1755'de istinsah edilmiştir.

Mevcut nüshaların tarih bakımından en eski ve imlâ bakımından en doğrusu olduğundan biz metin karşılaştırmasında bu nüshayı esas almış bulunuyoruz.

Mat'laul-Fecr'in Metni

1. Bî'smihi'l-Fettâhi zi'l-feyzi'l-azîm
Innehu'l-Feyyâzu min feyzin kadîm
2. Hamd o zât-ı pâke olsun bâ-kemâl
Kim O'dur sultân-ı gayb-ı lâ-yezâl
3. Eyledi ol kenz-i mahfîsin, ayân
Tâ ki zâhir ola esrâr-ı nihân
4. Fâtih-i kenz-i mutalsım baħr-ı cûd
Mîve-i bâ-kûre-i naħl-i vücûd
5. Sâha-i iclâline yüz bin salât
Ola her dem kim odur mir'ât-ı zât
6. Enbiyâ vü mürselin âl-i kirâm
Cümleye ihdâ ola her dem selâm

Muḳaddime

7. Diñle ey cüyende-i sırr-ı Hudâ
Mest-i 'aşk olup ne söyler bu gedâ
8. Hâme-i 'ibret-nümâ virmek diler
Leyle-i Cum'a Regâib'dür haber
9. Ya'ni olmuş ba'z-ı aqvâl-i kibâr
Rütbe-i tahkîkla şöhret-şi'âr
10. Kim o şebde dürr-i beyzâ-yı Rasûl
Raħm-i pâk-i mâdere itmiş nüzûl
11. Hikmet ile bu leâfi-ı ızâm
Bulmamış bu âne dek silk-i nizâm
12. Gâlibâ te'hîr ile ol Kird-gâr
İtmek istermiş fakîri hisse-dâr
13. Gerçi nazm itmek benim haddüm degil
Lîk anuñ feyzin nişâr eyler bu dil
14. Pes şeh-i aqdem iken ol zât-ı pâk
Enbiyâdan sonra itdi 'azm-i pâk
15. Hikmet üzre bu mufaşşal kışşadur
'Ârife pes kışşadan bir hissedür

Başlık: Hâzâ Regâibiyye-i 'Abdullah Şalâha'd-dîm Efendi Ḳuddise Sırruhu D.

1 min: minhu D.

2 Enbiyâ vü mürselin: Enbiyâ-i mürselin D.

7 Muḳaddime: Onbir beyit olan bu kısım D'de yok.

8 Regâibdür: Regâyibdür M.

16. Çün kelâm oldı muahhar mübtedâ
Lâzım oldı ibtidâdan ibtidâ
17. Feyzi ile kalbüm olsa behre-ver
İdeyüm vaşfın müfid ü muhtaşar

Âgâz-ı Kelâm

18. Ol cenâb-i Pâdişâh-ı lem-yezel
Tâc-dâr-ı taht-ı iklîm-i ezel
19. Zâtı ferdiyyet ile mevcûd iken
Ya'ni reng-i mâ-sivâ nâ-bûd iken
20. Baħr-ı vahdet 'aşk ile mevc urmadan
Bu zemîn ü âsmâmı kurmadan
21. Kenz-i mahfiydi devât-ı 'ilm-i zât
Reşha-bâr olmazdı aqlâm-ı şifât
22. 'İlm-i zâtın feyzi kıldı iktizâ
Ki ola envâr-ı şifât rû-nümâ
23. Zâtına kıldı tecellî çünki zât
Cûşa geldi baħr-ı esmâ vü şifât
24. İktizâ itdi murâd-ı zü'l-minen
Kim şifâtı seyr ide âyineden
25. Oldı mevcûd 'ayn-ı Faħr-ı kâinât
Eyledi ol zâtı Haq mir'ât-ı zât
26. Pertev-endâz oldı esmâ-ı Hudâ
Cümle a'yan oldı anda rû-nümâ
27. Kıldı âgâz-ı ta'ayyün ba'de z ân
Rûh ile mümtâz olup Faħr-ı cihan
28. Anuñ içün rûh-ı a'zam didiler
'Aql-ı evvel nûr-ı aqdem didiler
29. 'İlm-i Haq'dan istifâza itmede
Cümle ervâha ifâza itmede

18 Başk D'de yok.

20 D'de yok.

21 kenz-i mahfiydi: kenz-i mahfi di D.

22 Şifât; şifâtı D.

23 esmâ vü şifât: esmâ-i şifât D.

24 murâd-ı zü'l-minen: murâdı zü'l-mineyn D.

25 zâtı: zât-ı D.

28-30 D'de yok.

30. Vâsıta oldu dinildi pes kalem
Murtebiñ oldu hudûs ile kıdem
31. Cümle a'yân itdi anuñla nüzûl
Anlara da dindi ervâh u uķûl
32. Taht-ı levlâk'e cülûs itdi o şâh
Bende-i fermâmı oldu mihr ü mâh
33. Muktezâ-yı saltanat çekdi alem
Oldı ervâh u melâyikden haşem
34. Hükümün icrâ itmeye şâh-ı vücûd
Halk olundu hep eķâlîm-i şuhûd
35. Çün vücûda geldi arz ile semâ
Oldılar ervâh ile eşbâha câ
36. Emr-i Hakk ile açıldı şeş-cihât
Mustakar oldu nüfûs-ı kâinât
37. İçlerine girdi şeytânîñ eli
Şâh-rah üzre k'odı bir sandalı
38. Azdırup yoldan çıkardı ekserin
Zulmet-i nefse düşürdi her birin
39. Muktezâ-yı 'adl-i şâh-ı dü-serâ
Râh-ı Hakk'a da'vet itdi iktizâ
40. Bahr-ı gayret eyledi ol dem huruş
Kıldı ervâh ile tertîb-i cuyûş
41. Enbiyâ vü mürseliniñ her biri
Oldılar nevbet ile ser-'askeri
42. Her birine feyzi imdâd eyledi
Nûr-ı iclâ ile dil-şâd eyledi
43. Her biriniñ meh-cebîninde heman
Nûr-ı şemsi bedriķa olmuşdı san

30 vâsıta: vâsıt M.

31 ervâh u'ukûl: ervâh-ı 'ukûl D.

33 D'de yok.

39 'adl-i şâh-ı dü-serâ: şâh-ı 'adl-i dü-serâ D.

41 enbiyâ vü mürseliniñ: enbiyâ-ı mürseliniñ D.

42-44 D'de yok.

43 olmuşdı: olmuşdı Ü.

44. Fevz-i ma'nâsı o şâh-ı serveriñ
Çeşme sârîden yürüdü anlarıñ
45. Râh-ı Hakk'a halkı da'vet itdiler
Emr-i Hakk'a bezl-i kudret itdiler
46. Enbiyânuñ ba'zı bâ'emr-i Celil
Eyledi tevhid-i âşârı delil
47. Ba'zısında emr-i bezl itdi tüvân
Eyledi tevhid-i efâli beyân
48. Şarf-ı himmet eyledi ba'z-ı kirâm
Kıldı tevhid-i şifâta ihtimâm
49. Hikmet üzre Hakk'a da'vet itdiler
Muktezâ-yı aşra himmet itdiler
50. Her biri kavmiyle itdi kâr-zâr
İtdiler meydân-ı aşkı lâle-zâr
51. Çekdiler şemsîr-i adli ser-te-ser
Dâr-ı şirki itdiler zîr ü zeber
52. Ba'zı aqvâmın hidâyet buldılar
Nâr-ı tevhid ile rahmet buldılar
53. Da'vet ile nûr-bahş-ı kâinât
Oldı âşâr ile efâl ü şifât
54. Ber-revân-ı enbiyâ-yı pâk-zât
Fâtihâ ihdâ ola ba'de's-şalât

Bahr-ı Sâni

55. Kaldı çün ki da'vet-i tevhid-i zât
Sürdi Sultân-ı rusül meydâna at
56. Ol şeh-i bâlâ-nişîn-i taht-ı cûd
İtmege teshîr-i iklim-i şühûd

44 çeşme-sârîden: çeşme-sârından M.

47 Ba'zısı da emre bezl itdi tüvân M, Ü; tevhid-i ef'âli: tevhid-i ef'al D.

50 kavmiyle: kavm ile Ü.

53 ef'al ü şifât: ef'al-i şifât D.

57. Ya'ni Sultân-ı semâvât u zemîn
Olmağa kişver-güşâ-yı mülk-i din
58. Eyledi tertîb-i techîz-i cuyûş
Hâzır oldu 'asker-i deryâ-ı hurûş
59. Cem' olup ervâh u emlâk-ı berîn
Pâyına yüz sürdiler ol serverin
60. 'Avn-i Hakk ile o şâh-ı mu'teber
Eyledi tertîb-i âlâ-yı sefer
61. Cünd-i ervâh oldu pîşine revân
Hem melâik oldu hâlfinden revân
62. Meymene düşdi 'uqûl-i şâfiyâ
Meysere geldi nüfûs-ı vâfiyâ
63. Kalb-gâh-ı cünd-i kerrûbî hêmîn
Peyk-i hâzret oldu Cibrîl-i emîn
64. Eyledi tevfiq-ı Hakk'ı râha zât
Bedrika oldu hidâyetle reşâd
65. Geldi nuşretle zafer çekdi 'alem
Yürüdü rahmetle ol şâhib-kerem
66. İşbu tertîb ile sancagın açup
Râh-ı eflâk u 'anâşırda geçüp
67. Âlem-i nâsûta irdi çün ki şâh
Şulb-i Abdullâh'ı kıldı taht-gâh
68. Devlet-i 'izz ü şerefle ol hümâm
Oldı kân-ı cevher-i Fahr-ı enâm
69. Girdi çün mâh-ı Receb şehri Hudâ
Leyle-i Cum'a olınca ibtidâ
70. Mâder-i pâki Emine hâzreti
Kıldı Abdullah ile çün hâlveti

57, 59, 60. D'de yok.

62 Vâfiye: vâkı'a D.

64 ve 65 beyitler D'de yok.

66 eflâk u 'anâşır: eflâk-ı anâşır D.

68 beyit D'de yok.

71. Burc-ı 'ışmetde bi-izn-i Müste'ân
Kevkeb-i sa'deyn itdi iktirân
72. Oldılar çün dâhil-i beyt-i şeref
Eyledi ol dürri ilkâ-yı şadef
73. Ya'ni ol şems-i Hudâ-yı pür-zıyâ
Ol şeb-i rahmet-fezâda gâlibâ
74. Burc-ı rahm-ı 'ışmete itdi nüzûl
Ol gice ıyd itdi ervâh u 'uqûl
75. Kudsiyân ol giceye râğbet tamam
İtdiler andan Regâib oldı nâm
76. Âfitâb-ı nûr-bahşâ-yı mecîd
Ol şeb-i zalmâyı itdi rûz-ı 'ıyd
77. Arş-ı Rahmân çün nüzûl itdi o nûr
Mâderine itdi çok hâlet zuhûr
78. Gâh olrdı seyr-i man'âda görür
Kâinat kendi zarf olmuş durur
79. Baħr-ı nûra ğark oldı kâhice
K'anda fark olmaz idi gündüz gice
80. Gâhi kudsiler me'nûs idi
Şem'-ı zâta kendi bir fânûs idi
81. Ya'ni ol şem'in idi kâşânesi
Kim meleklerdi anuñ pervânesi
82. Âlem-i ma'nâda ki seyrin tamam
Eylemek mümkün degil anı kelâm
83. Oldı ol zâtın çü teşrifi karîb
Zâhire çıqdı alâmât-ı 'acîb
84. Çün Rebî'ulevvel irdi didiler
Leyle-i işneyn idi şânî-'aşer

71 burc-ı 'ışmetde: evc-i 'ışmetde D.; sa'deyn: sa'deyni D.

72 D'de yok.

73 ya'ni ol: ya'ni o D.

74 ervâh u uqûl: ervâh-ı uqûl D.

75 Regâib: Regâyib Ü, D.

76 zalmâyı: zalmâtı D.

72-82 D'de yok.

85. Eyledi teşrîf o şâh-ı enbiyâ
Nûr-ı rahmet 'âleme virdi ziyâ
86. Şöyle rahşân oldu iqbâlinde nûr
Kim göründü Şam'da olan kuşûr
87. Vaqt-i teşrîfinde gör bu himmeti
Secdeye vardı didi vâ-ümmetî
88. Mağdeminde mûciz-i 'ibret-eğer
Eyledi aşnâmı hep zîr ü zeber
89. Sâva nehri yerlere geçdi o dem
Mu'cizâtı zâhir oldu dem-be-dem
90. Şadme-i tûb-ı kudûmıyla hemân
Tâk-ı kisrâ yıkılıp oldu viran
91. Feyz-i bârânı irişdi sû-be-sû
Başına âteş-gedenin koydı su
92. Döndi fermân ile şems-i tâb-nâk
Parmagile kıldı mâhı sine-çâk
93. Oldı her engüşti mîzâb-ı hayât
Her benâmı lüle-i âb-ı hayât
94. Mu'cizât-ı hazretiñ en eşheri
Süst-ider bu hâme-i çâpuk-teri
95. Her ne denlü olunursa ihtimâm
Mu'cizâtı deftere sigmaz tamam
96. Hâsılı ol pâdişâh-ı kâm-kâr
İtdi taht-ı erbaî'ne çün karar
97. 'Aşk ile çaldırdı kûs-ı da'veti
Açdı 'uşşâkîne kenz-i vahdeti
98. Menzil-i kulluğda ol şâh-ı enâm
İtdi ta'yîn-i vezâif şubh u şâm
99. Lâzım oldu çün mühimmât-ı cihâd
Eyledi tertîb ü techizini yâd

85 nûr-ı rahmet: nûrî Ahmed D.

86-95 D'de yok.

91 feyz-i bârânı: feyzi bârânı M.; mu'cizâtı: mu'cizât Ü.

98-110 D'de yok.

100. Kâr-zâr-ı dinde oldu çâr-yâr
Çâr-erkân-ı otağ-ı şehriyâr
101. Çün kuruldu hayme-i zerrîn kıbâb
Her biri aşhâbın oldu bir tınâb
102. Oldı pes evtâdı aşhâb-ı kibâr
Rabı olındı bârigâh-ı kâr-zâr
103. Da'vet için ol şeh-i âli-tebâr
Eyledi âlât-ı rezme i'tibâr
104. İtdi şemsîr-i gazâyı der-miyân
Cûşen-i şabr u şebâtı hırz-ı cân
105. Cünnetü'l-esmâyı ber-dûş eyledi
Mecma'-ı esmâyı ser-pûş eyledi
106. Nize-i qahhâra el urdı hemân
Lerze-nâk oldu nerimân-ı zaman
107. Eyledi şemsîr-i bâzû-yı himem
'Âlemin teşhîrine çekdi 'alem
108. Pâyine cem' oldu aşhâb-ı kirâm
İstimâletle didi şâh-ı enâm
109. Lâ-tübâlû min cihâdi'l-müşrikîn
Hasbünâ'llâhu'llezî ni'me'l-Mu'în
110. Oldı ebr-i hıfz-ı hayri'l-hâfızın
Sâyebân-ı pâdişâh-ı mülk-i din
111. Eşheb-i akdâma çün oldu süvâr
Girdi meydân-ı gazâya şeh-süvâr
112. Da'vet ile çekdi tîğ-ı vahdeti
Târumâr itdi diyâr-ı şirketi
113. Ba'zın iman itdi irsâl-i na'im
Ba'zısın şirk itdi isâl-i Cahîm
114. Fetâ u teşhîr oldu çün dâr-ı cihân
Sırr-ı vahdet oldu keşretde ayân

113 D'de yok.

114 dâr-ı cihan: dü-cihan D.

115. Nûr-ı vechi yaqdı şem-ı vahdeti
Sürdi maḥv itdi zalâm-ı keşreti
116. Ya'ni mir'ât-ı nebîden urdı dem
Aftâb-ı evc-i lâhût-ı kıdem
117. Pertev-endâz oldu şems-i dil-firûz
Zulmet-âbâd-ı sivâyı itdi rûz
118. Temşiyet viridi çü emr-i da'vete
Da'vet olundu Cenâb-ı Hâzrete
119. Ey şefâ'at isteyenler ber-devâm
Sellimû şallû'alâ ḥayri'l-enâm

Baḥr-ı Sâlis: Mi'râciyye

120. Cezbe-i 'aşkı Ḥudâ vü 'aql-ı kül
Sildi naqş-ı mâ-sivâyı cüzz ü kül
121. Mâ-sivâdan eyledi ya'ni 'urûc
Zirve-i bâlâya itdi pes vülûc
122. Atdı kâf-ı kevnî ol anḳâ hemân
Oldı kâf-ı "ḳâbe ḳavseyñ" âşiyân
123. İrdi çün ol menzile âli-cenâb
Daḫi yaḳlaş gel diyu irdi ḫitâb
124. Perde-i hestîyi yaqdı ol nidâ
İrdi "ev ednâ"ya Maḥbûb-ı Ḥudâ
125. Dâḫil oldu ya'ni bezm-i Hâzret'e
Hem cülûs itdi serîr-i vahdete
126. Eyledi bir vechile arz-ı cemâl
K'anı taḳrîr idemez ḳıl ile ḳâl
127. Vaşf olunmaz anlanılmaz ḳâl ile
Anlanursa anlanur bir ḫâl ile

115-117 D'de yok.

Başlık: Baḥru mi'râciyyeti'n-nebî şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem D.

120 naqş-ı mâ-sivâyı: naqş-ı mâye-i D.

122 Necm Sûresi, 53/9.

124 Necm Sûresi, 53/9.

128. Hâşılı ol mesned-ârâ-yı vişâl
Oldı çün pervâne-i şem-ı cemâl
129. Yağdı reng-i hestîyi envâr-ı Hâk
Oldı yek-reng 'âşık u ma'şûk u 'aşk
130. Câm-ı lebrîz-i vişâli itdi nûş
Daldı bahr-ı vahdete oldı hâmûş
131. Bezm-i ünse irdi çün Mağbûb-ı zât
Pertev-endâz oldı envâr-ı şifât
132. Bî-hurûf u lafz u şavt oldı hıtâb
Ey habîbüm aşk ile olduñ yebâb
133. İştîyâkuñ oldı çün hâdden berûn
Eyledüm pes vâşıl-ı bezm-i derûn
134. Söyle benden şimdi dil-hâhuñ nedir
Gice gündüz bâ'ış-i âhun nedir
135. İstegin her ne ise hâşıldur tamam
Cümle maqsûduñ ile ol şâd-kâm
136. Didi ey dânen-de-i sırr-ı nihân
İstegüm sensin benüm her dem hemân
137. Lîk senden var niyâzum ey Raḥîm
Yağmaya ümmetlerüm nâr-ı Caḥîm
138. Cürm ile âlûdedürler her zaman
İşleri elîfına kalmış heman
139. Reh-nümâ kıl luḫfuñ ey Zü'l-Celâl
Olalar tâ vâşıl-ı bezm-i Cemâl
140. Dir habîbüm bu mudur benden ricâ
Anları baḫş eyledüm ben ḫod sana
141. Zâtum için ben seni ḫalk itmişem
Anları da saña mülḫaḫ itmişem

128 pervâne: pervene D.

129 hestîyi: hestî D.; 'âşık u mâşuk u 'aşk: âşık mu'aşşık 'aşk D.

132 bî-hurûf u lafz u şavt: bî-hurûf lafz şavt D.

140 ben ḫod saña: ḫod ben saña D.

142. Bu nûfûs ile 'ukûl-ı kâinât
Zâtuñ ile buldılar feyz-i hayât
143. Hep senüñçündür zemîn ü âsmân
Hep senüñdür cümleten ins ile cân
144. Anları nârumdan âzâd eylerem
Hem vişâlüm ile dil-şâd eylerem
145. Hâtıruñ hoş dut Hâbîbüm çekme gam
Hep señünle ümmetüñçündür ni'am
146. Hıl'at-ı esmâ-i Hüsna'yı Hudâ
Kâmet-i bâlâsına kıldı 'atâ
147. Geldi ol hıl'at çü kıddine tamâm
Bir gül-i şad-berge döndi ol hümâm
148. İsm-i a'zam tâcını kıldı 'atâ
Bu hılâfet tâcıdur didi saña
149. Başına giydi sa'âdet tâcını
Anda tebrîk itdi Hâk mi'râcını
150. Muqtezâ-yı hikmet-i 'ilm-i ezel
Feyz-bağış oldu kelâm-ı lem-yezel
151. Didi âhîr ey Hâbîbüm sen belî
Bilürem didâra doymazsın velî
152. Ümmetüñ var da'vet eyle zâtuma
İreler elîf-ı bî-gâyâtuma
153. Armağanumdur salât-ı penc-gâh
Oldı çün dâr-ı Na'im'e şâh-râh
154. Bu 'ibâdâtın kamû ser-tâcıdur
Belki bu mü'minlerün mi'râcıdur
155. Da'vet ü teblîgun oldıkda tamâm
Kıl sarâ-yı ünsüme yine hırâm

142-143. D'de yok.

144 eylerem: eyledim D.

149, 150, 153, 154. D'de yok.

‘Avdet-i Mi’râc

156. Çünkü me’mûr oldu ol şeh da’vete
‘Avdet itdi yine bezm-i keşrete
157. Ba’zılar dir hâşıl olunca merâm
Vârid oldu anda doksan bin kelâm
158. Sâlişi âsâr-ı şerî’at kavlidür,
Sâlişi etvâr-ı tarîkat fi’lidür
159. Sâlişi esrâr-ı hakîkat hâlidür
Ma’rifet envârı re’s-i mâlidür
160. Bâhire oldu şerî’at feyz-bâr
Buldu ahkâm u ferâiz i’tibâr
161. Hem tarîkat râh-ı kalbe gitmedür
Zikr ile tehzib-i ahlâk itmedür
162. Bil hakîkat feyzi dosta akmadur
Nâr-ı ‘aşk ile vücûdin yaqmadur
163. Mâ-haşal ahkâm-ı şer’i ol hümâm
Eyledi teblîg-i bezm-i hâş u ‘âm
164. Zikr ü telkîn-i tarîkat hâşşadur
Hem hakîkat feyzi hâşşu’l-hâşşadur
165. Pes hakîkat sırrını ol mu’teber
İtdi icmâl ile gâyet muhtaşar
166. Zübde-i aşhâbına kıldı beyân
Didi siz de idün erbâba ‘ayân
167. Siz oluñ bu habkâha piş-kadem
Feyzüm imdâd itmededür dem-be-dem
168. Çün ki vaqt ola ire âhir zaman
Ola esrâr-ı hakîkat râye-gân

Başlık: ‘Avdetu Mi’râci’n-Nebî Şallallâhu ‘aleyhi ve sellem D.

156 ‘avdet itdi: da’vet itdi D.

160 ahkâm u ferâiz: ahkâm-ı ferâiz Ü.

163 mâ-haşal: mâ-haşâl D.

164 zikr ü telkîn: zikr-i telkîn D.

166-168. D’de yok.

169. İtdi çün tekmîl-i da'vet ol hümâm
Mürşidânı eyledi kâim-mağâm
170. 'Aşk ile can atdı bezm-i vaḥdete
Hem-nişîn oldı Cenâb-ı Hâzret'e
171. Ya'ni sultân-ı maḥbûb-ı Vedûd
Atdı kaydı itdi ıtlâka şu'ûd
172. Pâdişâh-ı dü-serâ-yı naḫş u 'ayb
Eyledi ḫalvet-sarâyım taht-ı gayb
173. Ber-revân-ı pâk-i Faḫr-ı kâinât
Fâtiḫâ-ḫânîm azizân bâ-şalât

Na't-ı Şerif

174. Ey şeh-i bâlâ-nişîn-i taht-ı cân
Pâdişâh-ı taht-gâh-ı lâ-mekân
175. Taht-ı âli baht-ı şâhî-i cihân
Pest-pâye bir serîrindir hemân
176. Tâc-ı "levlâk" ü "le-omrük" genc-i râz
Zât-ı pâkin eylemişdür ser-firâz
177. Saltanat tâc-ı eyâ şâh-ı bakâ
Mu'teberce bir 'araḫ-çîndür saña
178. Kâmet-i bâlâna ey şâh-ı kerîm
Rast geldi ḫil'at-i ḫulḫ-ı 'azîm
179. ḫil'at-i şâhî vü zer-târ-ı dirâz
Muḫtaşar bir cübbe oldı ḫoş-tırâz
180. Saltanat mülki senüñ ber-muḫtaşar
Mezra'uñdur ey şeh-i âli-nazar
181. Saltanat çün kulluğmdan nâşîdür
Pâdişahlar ravzanuñ ferrâşîdür
182. Pâdişahlar pâdişahısuñ tamam
Çâkeriñdür cümleten ḫâs ile 'âm

171 D'de yok.

173 Fâtiḫâ-ḫânîm: Fâtiḫâ-ḫünem D.

175-180 D'de yok.

183. Zâtıñu bir vechile vaşf idemem
‘Acz ile terk eyleyüb de gidemem
184. Her ne evce çıksa şebâz-ı hayâl
Lâne-i evşâfına irmek muhâl
185. Zâtına şâyeste bir nâm bulamam
Hem ne dirsem haddüñe tâm bulamam
186. Gâhice sultan didüm ki tâc-dâr
Gâhi deryâ gâhi dürr-i şâh-var
187. Kâh-ı anka ki şeh-i ‘âlem-penâh
Hayret ile gâhi direm şems ü mâh
188. Ey şeb-i hayret-fezâ meh-pâresi
Luṭfin oldı çâresizler çâresi
189. Pister-i mihnetde dinle zârımız
Luṭfına kalmışdur ancak kârımız
190. ‘İllet-i ‘isyân ile olduk zebûn
Eyle tedbîr-i şefâ’at sen bugün
191. Olmuşuz âlûde-i cürm ü haṭâ
Luṭf idüp bakma haṭâyâ kıl ‘atâ
192. Naḳd-i vakti eyledük şarf-ı hevâ
Nefse uyduḳ ömrümüz kılduḳ hebâ
193. Hare idüp sermâyemüz düşdük fakîr
Şûret ü ma’nâda sen ol dest-gîr
194. Cürm ile gâyet perişan olmuşuz
Sâil-i muhtâc-ı ihsân olmuşuz
195. Geldi zâtuñ “Raḫmeten li’l’âlemin”
Merḫamet kıl ey şefî’a’l-müznibîn
- 196.. Dergehiñe dutmuşuz rû-yı niyâz
Ol şefâ’at eyle her dem çâre-sâz

183-184 D’de yok.

187 şems ü mâh: şems-i mâh D.

192, 193. D’de yok.

195 Enbiyâ Süresi 21/21.

Münâca'at

197. Ol habîbüñ hürmetine yâ ilâh
Derd-i 'ısyâna oluruz çâre-hâh
198. Çokdur ihsânuñ ğanî Perverdigâr
Nefs elinde kılma bizi hâr u zâr
199. Gerçi kıldan oliser sa'y u taleb
Lâk tevfiķuñ olur aña sebeb
200. Eyle tevfiķun refiķ-i râh-dân
Nûr-ı vaħdetle münevver ola cân
201. Bedriķa eyle hidâyet şem'im
Bulavuz anuñla bezm-i cem'im
202. Vaşla ire bu dil-i pür-iştıyâķ
Cânı sûzân itmeye nâr-ı fırâķ
203. Eyle yâ Rab lâyıķ-ı bezm-i vişâl
Olahm pervâne-i nûr-ı Cemâl

Hâtime vü Tesmiye

204. Kevne teşrifi o şâhuñ oldu rûz
Sâhir oldu ğün ki şems-i dil-firûz
205. Raħme teşrifinde ol mihr-i kemâl
Şubħ-ı şâdiķ ile fecr oldu mişâl
206. Ğün tulû'ından maķâle açdı bâb
Matla'ul-Fecr oldu pes nâm-ı kitâb
207. Oldı ğûya bir dirâht-ı mîve-dâr
Menzilinden herkese bir hişşe var
208. Şâhid-i hoş-ma'ni-i hikmet-nişâb
Ya'ni maħbûb-ı haķiķat bu niķâb
209. Ğün libâs-ı şer' ile kıldı hırâm
Zevķ-yâb olmaķ gerekdür hâs u' âm

199 sa'y u taleb: sa'y-ı taleb D.

204-209 D'de yok.

204 o şâhuñ: ol şâhuñ Ü.

210. Eyledüm 'uşşâka anı yâdigâr
Ola kim neşr eyleye Perverdigâr
211. Bu idi dilden Şalâhî sânihâ
Bana ihvân okıya bir Fâtihâ
212. Okıdanı okıyanı dinleyen
Olalar şân-ı luğf-ı zü'l-minen
213. Tuğfe-i zeyn-i makâm iden edib
La'li-zâde ola maqbûl-ı Habîb